

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 330.331

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-3-1>

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА КРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНІ РЕЙТИНГИ: АНАЛІЗ ТА ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ

О. І. КАРПЕНКО

здобувач,

Маріупольський державний університет

Анотація. Стаття присвячена дослідженню безпекового розвитку країни з точки зору її позиції у міжнародних рейтингах. **Метою статті** є розвиток сучасного інструментарію компаративного аналізу безпекових позицій країни у світовому господарстві, що ґрунтується на сучасних міжнародних рейтингах. **Результати.** Визначено, що системна та комплексна оцінка безпеки національної економіки, її стійкості можлива за умови врахування, вимірювання та постійного моніторингу позицій країн у міжнародних рейтингах. **Практичне значення результатів дослідження.** Запропоновано методичний інструментарій оцінки рівня безпекового розвитку країни, що ґрунтується на використанні інтегрального індексу лідерських позицій країни в глобальному середовищі, який включає 5 субскладових (економічну, соціальну, політико-правову, технологічну та екологічну) та komponується з 18 індикаторів (індексів міжнародних рейтингів), зокрема 5 індексів економічної складової, по 4 – соціальної та політико-правової, 3 – технологічної та 2 – екологічної. Застосування розробленого інструментарію дає можливість оцінити розвиток безпеки України та запропонувати рекомендації щодо стійкості соціально-економічного розвитку.

Ключові слова: безпека, економічна безпека, безпековий розвиток, індекс, міжнародний рейтинг.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. У системі забезпечення економічної безпеки вагоме місце займає оцінювання її рівня з метою подальшого визначення стану безпеки та розробки заходів управління безпековою складовою соціально-економічного розвитку країн, регіональних угруповань, регіонів тощо. Відсутність загальноприйнятих підходів до здійснення такого оцінювання обумовлює актуальність наукового пошуку в цьому напрямі та появу різних методів, прийомів, інструментів проведення аналізу економічної безпеки.

Загрози глобального середовища створюють додаткові ризики безпеки та стійкості економічного розвитку національної економіки та відповідно впливають на позиції країни в глобальному економічному просторі, посилюючи або навпаки послаблюючи, за умови відсутності дієвих адаптаційних механізмів, конкурентні переваги та потенціал економічного зростання та розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні питання безпекового розвитку національних економік, моніторингу та оцінюванню її безпекових позицій досліджували українські та закордонні дослідники Адлер Е., Барнетт М. [21], Аттінга Ф. [13], Біел Т. [14], Бузан Б., Уайверт О. [16], Булатова О. [10], Власюк О., Мокій А. [1], Варна-

лій З. [3], Грибіненко О. [4], Кабалеро-Антоні М. [17], Кравчук П. [8], Таварес Р. [22], Федоренко В., Грищенко І. [6], Уолт С. [22] та інші. Найбільш поширеними методами вимірювання рівня економічної безпеки є конструювання індексів безпеки з використанням методів багатовимірної оцінювання, різних прийомів побудови комплексних (інтегральних) показників. Слід зазначити, що такі індекси можуть охоплювати поняття економічної безпеки в цілому, включаючи в структуру узагальнюючого індексу економічної безпеки локальні складові (субіндекси безпеки) [4; 5; 7; 8], а можуть відображати специфіку оцінки окремих складових економічної безпеки, зокрема фінансової [3], соціальної [9], зовнішньоторговельної [12; 15], боргової [18], демографічної [20] тощо.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розвиток сучасного інструментарію компаративного аналізу безпекових позицій країни у світовому господарстві, що ґрунтується на сучасних міжнародних рейтингах.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Джерелом аналітичної інформації щодо безпекових позицій країни у світовому господарстві стають сучасні міжнародні рейтинги, які формуються міжнародними організаціями, фондами, науково-дослідними, консалтинговими

компаніями тощо. В основі формування рейтингів покладено розрахунок відповідних глобальних індексів, за ранжируемими оцінками яких і складається рейтинг, що дозволяє порівнювати країни за ефективністю, конкурентоздатністю, якістю життя, рівнем добробуту, інноваційністю, політичною стабільністю та іншими параметрами, таким чином виявляючи найуспішніші країни, що є безперечними лідерами у глобальному середовищі та відповідно їх рівень стійкості розвитку та безпеки є також найвищим.

Оскільки аналіз рівня економічної безпеки має формувати підґрунтя для ефективної оцінки та управління ризиками економічної безпеки як на регіональному рівні (регіональний безпековий комплекс), національному рівні (національна безпека країни), так і на бізнес-рівні (мікроекономічний, що представлений інтересами суб'єктів господарювання та населення), то, відповідно,

доцільно аналізувати рейтинги на основі їх попередній класифікації по сферам (компонентам) безпеки, що в свою чергу корелюють з категоріями глобальних ризиків (економічні, соціальні, геополітичні, технологічні та екологічні), які стоять на сьогодні перед світом відповідно до оцінок Всесвітнього економічного форуму [23].

У таблицях 1-5 представлені результати систематизації найбільш відомих та актуальних на поточний момент часу (2023 р.) міжнародних рейтингів, у яких відтворено складові економічної безпеки – економічна, соціальною, політико-правовою, технологічною, екологічною складовою безпеки.

Запропонований алгоритм аналізу оцінок країн по ключовим міжнародним рейтингам полягатиме у наступному:

1. Оцінка позицій країн у наведених рейтингах на основі аналізу бальної оцінки відповідного індексу та рангу (порядкового номеру в ранжиро-

Таблиця 1

Міжнародні рейтинги країн світу (із економічною складовою безпеки)

Глобальне рейтингування (індекс)	Розробник	Мета
Індекс легкості ведення бізнесу (Doing Business Index, з 2022 Business Ready (B-READY) Index), DB	The World Bank Group	Порівняти країни за легкістю ведення бізнесу, наявністю прозорих та ефективних регулятивних правил здійснення економічної діяльності
Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom), ER	The Heritage Foundation	Вимірювати розвиток економічної свободи у країнах світу
Індекс ефективності досягнення цілей сталого розвитку (Sustainable Development Goals Index), SDGI	Sustainable Development Solutions Network	Вимірює прогрес країн у досягненні цілей сталого розвитку
Індекс глобальної стійкої конкурентоспроможності Global Sustainable Competitiveness Index, GSCI	SolAbility The Global Sustainable Competitiveness Index Report	Вимірювати рівень конкурентоспроможного розвитку країн на засадах сталого розвитку та поєднання економічних факторів з екологічними та соціальними
Індекс рівня глобалізованості країн світу (KOF Index of Globalization), KOF	KOF Swiss Economic Institute	Порівнювати країни за рівнем глобалізованості у трьох вимірах: економічна, соціальна та політична глобалізація

Джерело: складено автором

Таблиця 2

Міжнародні рейтинги країн світу (із соціальною складовою безпеки)

Глобальне рейтингування (індекс)	Розробник	Мета
Індекс людського розвитку (Human Development Index), HDI	UN Development Programmer	Порівнює країни за рівнем життя, грамотності, освіченості та довголіття як основних складових розвитку людського потенціалу
Індекс процвітання країн світу (Global Prosperity Index), GPI	The Legatum Centre for National Prosperity	Вимірює досягнення країн світу з точки зору їх добробуту та процвітання
Індекс соціального прогресу (Social Progress Index), SPI	The Social Progress Imperative	Порівнює осягнення країн у забезпеченні соціального прогресу
Глобальний індекс щастя (World Happiness Index), WHI	Sustainable Development Solutions Network (Gallup World Poll data)	Порівнює країни світу за рівнем щастя та благополуччя як вагомих критеріїв державної політики

Джерело: складено автором

Таблиця 3

Міжнародні рейтинги країн світу (із політико-правовою складовою безпеки)

Глобальне рейтингування (індекс)	Розробник	Мета
Індекс сприйняття корупції (The Corruption Perceptions Index), CPI	Transparency International	Вимірює рівень сприйняття корупції в державному секторі та визначає найбільш та найменш корумповані держави світу
Індекс рівня демократії (The Democracy Index), DI	Economist Intelligence Unit	Порівнює країни світу за рівнем розвитку в них демократії та відповідно класифікує на 4 типи (повноцінна, недосконала демократія, перехідній та авторитарний режими)
Глобальний індекс миру (The Global Peace Index), GPI	The Institute for Economics & Peace	Оцінка країн за рівнем безпеки проживання, включаючи наявність і масштаб конфліктів (внутрішніх і міжнародних), рівень стабільності та безпеки всередині держави, рівень милітаризації держави
Індекс крихких держав (The Fragile States Index), FSI	The Fund for Peace	Ранжування країн за рівнем стабільності, оцінка здатності керівництва країни контролювати територіальну цілісність країни

Джерело: складено автором

Таблиця 4

Міжнародні рейтинги країн світу (із екологічною складовою безпеки)

Глобальне рейтингування (індекс)	Розробник	Мета
Індекс екологічної ефективності (Environmental Performance Index), EPI	Yale Center for Environmental Law & Policy	порівняльний аналіз показників екологічної політики держав світу
Індекс зеленого зростання (Green Growth Index), GGI	Global Green Growth Institute	Вимірник досягнення цілей зеленого зростання у таких аспектах як: ефективне та стійке використання ресурсів, захист природного капіталу, зелені економічні можливості та соціальна інтеграція

Джерело: складено автором

Таблиця 5

Міжнародні рейтинги країн світу (із технологічною складовою безпеки)

Глобальне рейтингування (індекс)	Розробник	Мета
Глобальний індекс інновацій (Global innovation index), GII	World Intellectual Property Organization (WIPO)	Вимірює рівень інноваційного потенціалу країн світу
Глобальний індекс знань (The global knowledge index), GKI	United Nations Development Programme and Mohammed bin Rashid Al Maktoum Knowledge Foundation	Вимірює рівень економіки знань, порівнює країни за здатністю генерувати та використовувати інновації
Глобальний індекс кібербезпеки (Global Cybersecurity Index), GCSI	International Telecommunication Union	Вимірює рівень готовності країн забезпечувати кібербезпеку

Джерело: складено автором

ваному переліку країн), а також з використанням методів оцінки динамічних рядів оцінка зміни позиції (ΔR) та індексу ($\Delta I\%$): $\Delta R = R_1 - R_0$, де R_1 – ранг поточного періоду часу (останнього актуального рейтингу), R_0 – ранг базового періоду часу (дані попередніх рейтингів). Якщо $\Delta R = 0$ (позиція не змінилась), якщо $\Delta R > 0$ (позиція погіршилась ↓), якщо $\Delta R < 0$ (позиція покращилась ↑). Втрата позицій логічно може розглядатися як погіршення умов розвитку країни, зменшення стійкості, зростання нестабілізуючих умов чи подій, що є свід-

ченням погіршення стану економічної безпеки та навпаки. $\Delta I\% = (I_1 - I_0) / I_0 * 100$, де I_1 – оцінка індексу (score) поточного періоду часу (останнього актуального рейтингу), I_0 – величина індексу базового періоду часу (дані попередніх рейтингів). Якщо $\Delta I\% = 0$ (змін не відбулося), $\Delta I\% > 0$ (зростання рівня індексу) $\Delta I\% < 0$ (зменшення рівня індексу). Зростання рівня індексу (навіть за умови незмінних чи несуттєвої втрати позиції) є свідченням підвищення успіхів (або досягнень, або ефективності) країни у тій сфері, що аналізуються в

рамках міжнародного рейтингу, що також може оцінювати як передумова покращення стійкості розвитку та укріплення безпекових позицій та відповідно навпаки.

2. Оцінка узагальнюючих оцінок індексів ключових міжнародних рейтингів та статистичних показників варіації та диференціації країн. У рамках даного етапу доцільно порахувати: середнє значення індексу ($\bar{I}$) по сукупності (вибірці) країн, що дозволяє визначити центр тяжіння та відповідно порівнювати країни відносно середнього виділяючи більш ефективні та менш ефективні економіки; мінімальне ($I_{\min}$) та максимальне ($I_{\max}$) значення індексу, що дозволяє виокремити країну абсолютного лідера та країну аутсайдера вибірки, визначити розмах варіації даних (зростання якого є свідченням збільшення неоднорідності та асиметрії); стандартне відхилення (σ) та коефіцієнт варіації ($V\sigma$), що також є вимірниками неоднорідності, зростання якої є негативним фактором функціонування сукупностей (наприклад, країн в межах регіональних комплексів безпеки), коефіцієнту диференціації (d), що оцінює максимальний рівень відмінності між країнами відповідно оцінок індексів.

Формули для розрахунку показників представлені нижче:

$$\sigma = \sqrt{\frac{\sum(I - \bar{I})^2}{n}} \quad (1.1)$$

$$V\sigma = \frac{\sigma}{\bar{I}} * 100 \quad (1.2)$$

$$d = \frac{I_{\max}}{I_{\min}} \quad (1.3)$$

3. Розрахунок структурних характеристик розподілу (позиціонування країн) в міжнародних рейтингах. Із точки зору статистичного аналізу структурними характеристиками розподілу є квантілі розподілу, зокрема квартилі (значення досліджуваної ознаки, що поділяє сукупність на чотири рівні частини), квінтилі (поділяють діапазон даних на п'ять рівних частин), децилі (на десять рівних частин). Відповідно в результаті оцінки перших (починаючи з початку рейтингу)

структурних характеристик, отриманих на основі рангів, можна говорити та порівнювати результати рейтингування по топ10%, топ20% та відповідно топ25% країн-лідерів, що також дозволяє їх відносити до країн з достатньо високою спроможністю забезпечення стійкості та безпеки розвитку.

4. Розрахунок інтегральних індексів лідерських позицій країн в глобальному середовищі. Структура зазначеного інтегрального індексу представлена в таблиці 6.

Запропонований інтегральний індекс включає 5 субскладових (економічну, соціальну, політико-правову, технологічну та екологічну) та компонується з 18 індикаторів (індексів міжнародних рейтингів), зокрема 5 індексів економічної складової, по 4 – соціальної та політико-правової, 3 – технологічної та 2 – екологічної. Відповідно до алгоритмів формування комплексних (інтегральних показників) [19] розрахунок складався з таких етапів: по-перше, вибір методів стандартизації вхідних даних (індикаторів), по-друге, вибір способу агрегування стандартизованих даних.

Оскільки призначення індексу сформувати узагальнюючу характеристику позицій країн в глобальному середовищі, то найбільш оптимальним методом стандартизації є порівняння відносно середньосвітового значення індикаторів. Серед рейтингових індексів є не тільки стимулятори (зростання значень яких покращує результативність розвитку країни та навпаки), але й дестимулятори (зростання значень індексів викликає погіршення ефективності розвитку країни). До останніх належать GPI (Глобальний індекс миру) та FSI (Індекс крихких держав).

Відповідно зазначені типи індикаторів стандартизуються по різному:

$$SI_i = \frac{I_{ij}}{I_{iw}} \quad (\text{для стимуляторів}), \quad (1.4)$$

$$SI_i = \frac{I_{iw}}{I_{ij}} \quad (\text{для дестимуляторів}), \quad (1.5)$$

де I_{ij} = значення індексу з i -го рейтингу j -ї країни,

I_{iw} – середньосвітове значення індексу з i -го рейтингу.

Таблиця 6

Структура інтегрального індексу лідерських позицій країн в глобальному середовищі

Інтегральний індекс лідерських позицій країн в глобальному середовищі (I_R)				
Економічна субскладова (I_E)	Соціальна субскладова (I_C)	Політико-правова субскладова (I_P)	Технологічна субскладова (I_T)	Екологічна субскладова (I_{NC})
DB	HDI	CPI	GPI	EPI
ER	GPI	DI	GKI	GGI
SDGI	SPI	GPI	GCSI	
GSCI	WHI	FSI		
KOF				

Джерело: складено автором за даними рейтингів

Для агрегування стандартизованих даних використано метод геометричної згортки з рівними вагами, що передбачає розрахунок середньої геометричної:

$$I_R = \sqrt[m]{\prod_{i=1}^m Si} \quad (1.6)$$

Якщо $I_R > 1$, це свідчить про те, що узгальнююча оцінка позиції країни у глобальному середовищі є вищою (кращою) порівняно з середньосвітовим рівнем, чим більше I_R відхиляється від одиниці, тим більшим є лідерський потенціал країни. І навпаки, якщо $I_R < 1$, то узгальнюючі позиції країни у глобальному середовищі є незадовільними, тобто нижчими (гіршими) порівняно з середньосвітовим рівнем, чим більше I_R наближується до нуля, тим меншу роль країна відіграє в системі світогосподарських зв'язків, відповідно гіршими є передумови забезпечення стійкості та безпеки розвитку. Відповідно до зазначеного вище, аналіз інтегральних індексів має включати оцінку самих індексів I_R та ступеня відхилення ($\Delta R = I_R - 1$).

Апробацію запропонованого алгоритму оцінки здійснено для оцінки наявних позицій України у сучасному глобальному середовищі. У результаті аналізу позицій України в глобальних рейтингах та оцінки змін за останні 5 років були отримані наступні дані, які представлено у таблиці 7.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому

напрямі. Міжнародні рейтинги, побудова яких охоплює складові національної безпеки (економічну, соціальну, політико-правову, технологічну, екологічну), є важливим джерелом аналітичної інформації, що забезпечує відповідним інструментарієм компаративного аналізу безпекових позицій країни у світовому господарстві, рівня їх стійкості. Важливим інструментом такого аналізу є запропонований інтегральний індекс лідерських позицій країни в глобальному середовищі, який включає 5 субскладових (економічну, соціальну, політико-правову, технологічну та екологічну) та компонується з 18 індикаторів (індексів міжнародних рейтингів), зокрема 5 індексів економічної складової, по 4 – соціальної та політико-правової, 3 – технологічної та 2 – екологічної.

Україна є країною з переважно невеликою економікою, з високим рівнем розвитку людського потенціалу, має високі результати у досягненні соціального прогресу (2 група країн з 6), на 77% досягла цілей сталого розвитку, має високий рівень глобалізованості у світовий політико-правовий та економічний простір, належить до країн із середнім рівнем інноваційного розвитку та ефективності економіки знань, є країною з помірним рівнем процвітання та щастя.

Найслабші позиції, відповідно найменший рівень ефективності розвитку, Україна має за показниками рівня економічної свободи, глобальним індексом миру, індексом крихкості держав, індексом сприйняття корупції та глобальним

Таблиця 7

Оцінка позицій України в глобальних рейтингах

Індекси		Дані останніх рейтингів (2020–2023 рр.)		Дані рейтингів 2017–2018 рр.		Зміна	
		оцінка	позиції (у світі)	оцінка	позиції (у світі)	оцінка, %	позиції, ↑ або ↓ пунктів
Економічні	DB	70,2	64	63,90	80	9,86	↑16
	ER	54,1	130	48,1	166	12,47	↑36
	SDGI	76,52	38	72,9	39	4,97	↑1
	GSCI	46,9	49	44,7	74	4,90	↑25
	KOF	73,0	44	70,24	45	3,90	↑1
Соціальні	HDI	0,773	77	0,751	88	2,93	↑11
	GPI	58,84	74	52,86	103	11,31	↑29
	SPI	74,170	52	76,5	56	-3,05	↑4
	WHI	5,071	92	4,096	132	23,81	↑40
Політико-правові	CPI	33	116	30	130	10,00	↑14
	DI	5,42	87	5,69	83	-4,75	↓4
	GPI	3,043	157	3,113	152	-2,25	↓5
	FSI	95,9	18	74,0	90	29,59	↑72
Технологічні	GII	31,02	57	37,6	50	-17,50	↓7
	GKI	46,49	63	46,3	61	0,41	↓2
	GCSI	65,93	78	50,1	58	31,60	↓20
Екологічні	EPI	49,6	52	52,9	109	-6,24	↑57
	GGI	57,31	64	57,32	...	-0,02	...

Джерело: складено автором за даними рейтингів

індексом щастя. Тобто саме недосконалість складових політико-правового середовища, політична нестабільність та недоліки інституційні забезпечення розвитку знижують потенціал стійкого економічного зростання країни.

Оцінка змін позицій країни за останні 5 років свідчить про посилення позицій за більшістю рейтингів, при цьому найбільші успіхи у досягненні екологічної ефективності (+57 позицій з 109 до 52 місця в рейтингу), забезпеченні більш високого рівня щастя (+40 позицій з 132 до 92 місця в рейтингу), зростанні рівня економічної свободи (+36 позицій з 166 до 136 місця в рейтингу), забезпеченні процвітання (+29 позицій з 103 до 74 місця в рейтингу). При цьому країна піднялась на 72 в рейтингу крихкості держав (з 90 до 18 позиції), що свідчить про посилення нестабільності та небезпеки, що головним чином пов'язано з військовими діями на території країни. Також втрати позицій, які не є дуже суттєвими, можна констатувати за індексом розвитку демократії,

глобальним індексом миру, глобальним індексом інновацій та індексом знань.

Позиції України в глобальному середовищі свідчать про дуже низький рівень лідерського потенціалу, особливо за умови позиціонування у європейському регіоні. Однак, в деяких рейтингах, зокрема за досягненнями цілей сталого розвитку, за глобальною стійкою конкурентоспроможністю, за рівнем глобалізації, за рівнем соціального прогресу, за рівнем екологічної ефективності Україна входить в 30% успішних країн світу, що є достатньо високим результатом. Поствоєнна відбудова України є важливою складовою подальшого прогресу на шляху до членства України в ЄС, її залучення до європейського безпекового комплексу, інструментом підтримки і практичної реалізації якої має стати Програма відновлення, реконструкції та модернізації України в контексті перспективного вступу до ЄС та переходу до зеленої, цифрової та інклюзивної економіки, що визначатиме подальший напрям дослідження

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Власюк О. С., Мокій А. І., Ляш О. І. та ін. Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : монографія / за заг. ред. Власюка О. С. Київ : НІСД, 2017. 384 с.
2. Булатова О. В., Федоров Е. В. Інструментарій оцінки ризиків безпекового розвитку країн. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Економіка*. 2021. Вип. 22. С. 73–87. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2022-11-22-73-87>
3. Варналій З. Економічна та фінансова безпека України в умовах глобалізації : монографія. Київ : Знання України, 2020. 423 с.
4. Грибіненко О. Міжнародна економічна безпека в контексті сталого розвитку : монографія. Дніпро : Середняк Т. К., 2020. 434 с.
5. Губарєва І. О. Формування економічної безпеки України : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2015. 448 с.
6. Федоренко В. Г., Грищенко І. М., Новікова О. Ф. та ін. Економічна безпека України: монографія / за ред. Федоренка В. Г., Грищенко І. М., Воронкової Т. Є. Київ : ТОВ «ДКС центр», 2017. 462 с.
7. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n9>
8. Міжнародна економічна безпека України: теорія, методологія, практика : колективна монографія / за наук. ред. доц. Кравчука П. Я. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2020. 212 с.
9. Новікова О. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія. Київ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.
10. Формування міжнародної економічної безпеки в сучасних умовах : колективна монографія / за заг. ред. Булатової О. В. Маріуполь : МДУ, 2020. 255 с.
11. Харазішвілі Ю., Дронь Є. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі. Київ : НІСД., 2014. 117 с.
12. Хаустова В., Григорова-Беренда Л. Оцінка та діагностика зовнішньоекономічної безпеки України : монографія. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2013. 192 с.
13. Attina F. Theories of world order transition and the current phase of world politics. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2020. Вип. 33. С. 13–38. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2304-1439.2020.33.208986>
14. Beal T. Economic Security: A need for a renewed global effort. 21 March 2022. URL: https://www.chathamhouse.org/2022/03/economic-security-need-renewed-global-effort?gclid=CjwKCAjw-7OIBhB8EiwAnoOEk9b3LxtT98tgFSj1RcdgUKLFpEDCVise4o03hf9avW5_HFCCmufOgxoCC78QAvD_BwE
15. Bulatova O., Trofymenko M., Karpenko O., Fedorov E. The external component of national economic security. *Przegląd Strategiczny*. 2020. Issue 13. P. 425–437. DOI: <https://doi.org/10.14746/ps.2020.1.26>
16. Buzan B., Waever O., Wilde J. de. Security: A New Framework for Analysis. Boulder. CO : Lynne Rienner, 1998. 239 p.
17. Caballero-Anthony M. Understanding Non-traditional Security. Introduction to the Non-Traditional Security Studies: A Transnational Approach / M. Caballero-Anthony (ed.). London : Sage Publications, 2016. P. 3–19.
18. Chentukov Yu., Marena T., Zakharova O. Debt security of cee countries: actual approaches and methods of evaluation. *Przegląd Strategiczny*. Issue 14. 2021. URL: <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2021/12/ps-2021-04.pdf>

19. Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide. 2008. URL: <https://www.oecd.org/sdd/42495745.pdf>
20. Hrybinyenko O., Bulatova O., Zakharova O. Evaluation of demographic component of countries' economic security. *Business, Management and Education*. 2020. Vol. 18. No. 2. DOI: <https://doi.org/10.3846/jbem.2020.1230>
21. Adler E., Barnett M. eds. Security communities. Cambridge University Press. 1998. 467 p.
22. Tavares R. Understanding regional peace and security: A framework for analysis. *Contemporary Politics*. 2008. Vol. 14. Issue 2. P. 107–127. DOI: <https://doi.org/10.1080/13569770802176853>
23. The Global Risks Report 2023. 18th Edition. January 2023. URL: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf?_gl=1*1w4tiut*_up*MQ..&gclid=EAIAIqobChMI8dPuxNmTgAMVGsd3Ch3VNw4WEAAAYAiAAEgIJpPD_BwE
24. Walt St. The renaissance of security studies. *International Studies Quarterly*. 1991. Vol. 35. № 2. P. 211–239.

REFERENCES

1. Vlasiuk O. S., Mokii A. I., Iliash O. I., etc. (2017). Bezpeka ta konkurentospromozhnist ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Security and competitiveness of the economy of Ukraine in the conditions of globalization]: monohrafiia / za zah. red. Vlasiuka O. S. Kyiv: NISD, 384 p.
2. Bulatova O. V., Fedorov E. V. (2021). Instrumentarii otsinky ryzykiv bezpekovoho rozvytku krain [Toolkit for assessing the risks of security development of countries]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Seriya: Ekonomika*, no. 22, pp. 73–87. DOI: <https://doi.org/10.34079/2226-2822-2022-11-22-73-87>
3. Varnalii Z. (2020). Ekonomichna ta finansova bezpeka Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Economic and financial security of Ukraine in the conditions of globalization]: monohrafiia. Kyiv: Znannia Ukrainy, 423 p.
4. Hrybinyenko O. (2020). Mizhnarodna ekonomichna bezpeka v konteksti staloho rozvytku [International economic security in the context of sustainable development]: monohrafiia. Dnipro: Seredniak T.K., 434 p.
5. Hubarieva I. O. (2015). Formuvannya ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: Monohrafiia [Formation of economic security of Ukraine: monograph]. Kharkiv: VD «INZHEK», 448 p.
6. Fedorenko V. H., Hryshchenko I. M., Novikova O. F. etc. (2017). Ekonomichna bezpeka Ukrainy [Economic security of Ukraine]: monohrafiia / za red. Fedorenka V. H., Hryshchenka I. M., Voronkovi T. Ye. Kyiv: TOV "DKS tsentr", 462 p.
7. Metodychni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy vid 29 zhovtnia 2013 roku No. 1277 [Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine. Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine dated October 29, 2013 No. 1277]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13#n9>
8. Kravchuk P. Ya. (ed.) (2020). Mizhnarodna ekonomichna bezpeka Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka [International economic security of Ukraine: theory, methodology, practice]: kolektyvna monohrafiia. Lutsk: IVV Lutskoho NTU, 212 p.
9. Novikova O. (2018). Stan ta perspektyvy sotsialnoi bezpeky v Ukraini: ekspertni otsinky: monohrafiia [State and prospects of social security in Ukraine: expert assessments: monograph]. Kyiv; Lviv: LRIDU NADU, 184 p.
10. Bulatova O. V. (ed.) (2020). Formuvannya mizhnarodnoi ekonomichnoi bezpeky v suchasnykh umovakh [Formation of international economic security in modern conditions]: kolektyvna monohrafiia. Mariupol: MDU, 255 p.
11. Kharazishvili Yu., & Dron Ye. (2014). Prohnozuvannya indyikatoriv, porohovykh znachen ta rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy u serednostrokovii perspektyvi [Forecasting indicators, threshold values and the level of economic security of Ukraine in the medium term]. Kyiv: NISD, 117 p.
12. Khaustova V., & Hryhorova-Berenda L. (2013). Otsinka ta diahnozyka zovnishnoekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Evaluation and diagnosis of foreign economic security of Ukraine]: monohrafiia. Kharkiv: VD "INZHEK", 192 p.
13. Attina F. (2020). Theories of world order transition and the current phase of world politics. *Mizhnarodni ta politychni doslidzhennia*, no. 33, pp. 13–38. DOI: <http://dx.doi.org/10.18524/2304-1439.2020.33.208986>
14. Beal T. (March 21, 2022). Economic Security: A need for a renewed global effort. Available at: https://www.chathamhouse.org/2022/03/economic-security-need-renewed-global-effort?gclid=CjwKCAjw-7OIBhB8EiwAnoOEK9b3LxtT98tgFSj1RcdgUKLFPEDCVISE4o03hf9avW5_HFCCmufOgxoCC78QAvD_BwE
15. Bulatova O., Trofymenko M., Karpenko O., & Fedorov E. (2020). The external component of national economic security. *Przegląd Strategiczny*, issue 13, p. 425–437. DOI: <https://doi.org/10.14746/ps.2020.1.26>
16. Buzan B., Waever O., & Wilde J. de. (1998). Security: A New Framework for Analysis. Boulder. CO: Lynne Rienner, 239 p.
17. Caballero-Anthony M. (2016). Understanding Non-traditional Security. Introduction to the Non-Traditional Security Studies: A Transnational Approach / Caballero-Anthony M. (ed.). London: Sage Publications, pp. 3–19.
18. Chentukov Yu., Marena T., & Zakharova O. (2021). Debt security of cee countries: actual approaches and methods of evaluation. *Przegląd Strategiczny*, issue 14. Available at: <http://studiastrategiczne.amu.edu.pl/wp-content/uploads/2021/12/ps-2021-04.pdf>
19. Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide (2008). Available at: <https://www.oecd.org/sdd/42495745.pdf>
20. Hrybinyenko O., Bulatova O., & Zakharova O. (2020). Evaluation of demographic component of countries' economic security. *Business, Management and Education*, vol. 18, no. 2. DOI: <https://doi.org/10.3846/jbem.2020.1230>
21. Adler E., & Barnett M. eds. (1998). Security communities. Cambridge University Press, 467 p.

22. Tavares R. (2008). Understanding regional peace and security: A framework for analysis. *Contemporary Politics*, vol. 14, issue 2, pp. 107–127. DOI: <https://doi.org/10.1080/13569770802176853>

23. The Global Risks Report 2023. 18th Edition (January, 2023). Available at: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_Risks_Report_2023.pdf?_gl=1*1w4tiut*_up*MQ.&gclid=EAIaIQobChMI8dPuxNmTgAMVGsd3Ch3VNw4WEAAYAiAAEgIJpPD_BwE

24. Walt St. (1991). The renaissance of security studies. *International Studies Quarterly*, vol. 35, no. 2, pp. 211–239.

Oleksandr Karpenko, Mariupol State University. Economic security of the country and international rankings: analysis and assessment tools.

Annotation. National governments are actively using a wide range of tools to compare and to analyses for level of national economic security. **The purpose.** The article is devoted to the study of security issues of countries development, in particular, assessing and monitoring the level of national security in terms of country's position in the international rankings. The modern toolbox used by various countries to monitor national security is analyzed. It has been proven that a systematic and comprehensive assessment of the security level is possible by providing evaluation and constant monitoring of countries ranking, that are an integral component of the assessing of countries positions in the global competitiveness. **Research methodology.** International institutions and private agencies are engaged in the country risks assessment, they create and apply different methodological approaches to comprehensive countries assessment, on the basis of which the ratings of the countries by the security development level are formed. Global indexes which consist of indicators to use to assessment different part of country's security: economic (Doing Business Index, Index of Economic Freedom Sustainable Development Goals Index, Global Sustainable Competitiveness Index, Index of Globalization), social (Human Development Index, Global Prosperity Index, Social Progress Index, World Happiness Index), politic and law (The Corruption Perceptions Index, The Democracy Index, The Global Peace Index, The Fragile States Index), technologic (Global innovation index, Global knowledge index, Global Cybersecurity Index), ecologic (Environmental Performance Index, Green Growth Index) are analysed. The author proposed a methodical instrument for assessing the level of the country's positions in the international rankings, which allows to provide qualitative assessment of the conditions of national security development. **Practical significance of the research results.** In the future, the practical application of the developed toolkit will make it possible to assess Ukraine's security development and to propose recommendations for resilience socio-economic development.

Keywords: security, economic security, security development, index, ranking assessment.